

Тернопільський національний економічний університет
Навчально-науковий інститут міжнародних економічних відносин
ім. Б. Д. Гаврилишина

Міждисциплінарна курсова робота

на тему:

**«ПРОБЛЕМИ БІДНОСТІ ТА НЕРІВНОСТІ В
ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ»**

Студент(ка) 5 курсу, групи ЕМЕм-11

Лазурко О.М.

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка

Магістерська програма: Міжнародна економіка

Керівник:

к.е.н., доцент

Зварич І.Я.

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії:

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні аспекти проблеми бідності та нерівності в ЄС.....	5
Розділ 2. Аналіз рівня бідності та нерівності, визначення їх впливу на соціально-економічне життя в деяких країнах ЄС.....	15
Розділ 3. Шляхи подолання проблеми бідності та нерівності, використання європейського досвіду для України.....	25
Висновки.....	33

ВСТУП

Актуальність даної теми полягає у тому, що сьогодні бідність та нерівність є однією з глобальних проблем людства, яка несе за собою велику кількість наслідків, таких як погіршення здоров'я населення, зростання смертності в країні, а також гальмування соціально-економічного розвитку країни.

Проблема доходів є найбільш складним і дискусійним питанням. Відомо, що на певному щаблі розвитку суспільство розділяється на соціальні групи, які характеризуються суттєвою економічною нерівністю в доходах. Дане питання в першу чергу стосується Європейського союзу, так як це союз 28 держав, який об'єднує країни різні за економічним та соціальним розвитком. Вступ нових членів у Європейський Союз став важливим каталізатором ефективних ринкових трансформацій і позитивних структурних зрушень у цих країнах. Але перешкодою для успішного та гармонійного розвитку Європейського союзу є якраз нерівність у розвитку, і в особливості у доходах. Подолання цих диспропорцій – мета політики конвергенції доходів.

Найвидатнішими науковцями, котрі досліджували проблему бідності та нерівності, зокрема намагалися визначити чинники, які спричиняють бідність у країнах, досліджували підходи до вимірювання нерівності й бідності, аналізували вплив економічного зростання і глобалізації на скорочення бідності та розподіл доходів, розглядали вплив соціальної нерівності в розподілі доходів і можливостей на добробут громадян як на міжнародному рівні, так і в межах національного масштабу, є Ф. Бургиньон, Дж. Вульфенсон, В. Геець, О. Гелор, Д. Доллар, С. Єрохін, Я. Жаліло, Д. Зейра, Дж. Коррес, А. Краай, С. Кузнец, Н. Лустінг, А. Льюїс, Дж. М. Майєр, В. Мау, М. Меламед, С. Мочерний, В. Д. Нордхаус, А. Пападаскалопулос, Р. Перотті, Дж. Поліхронопулос, М. Порфененко, Дж. Е. Раух, Д. Родрік, Дж. Роулз, Дж. Сакс, А. Сен, Дж. Сорос, П. Таусенд, М. Тодаро, Н. Франклін, Ю. Шишков, Т. Шульц та багато інших.

У сучасній літературі значну увагу приділяють дослідженню теоретичних основ проблеми бідності, а також пошуку шляхів покращення рівня життя населення. Аспекти цієї проблеми досліджували такі вчені, як Н. Холод, Л. Дроздова, О. Ярош, О. Кириленко, А. Красун, А. Юхимчук та інші. Міжнародні організації також звертають значну увагу проблемі бідності. Це, насамперед, Організація Об'єднаних Націй, Світовий Банк, Всесвітня організація охорони здоров'я, Міжнародна організація праці та інші.

Метою курсової роботи є аналіз поняття бідності та нерівності, виявлення тенденцій конвергенції доходів населення у процесі розширення ЄС, визначення існуючих проблем у нерівності доходів країн Європейського союзу та їхній вплив на економіку, удосконалення практичних засад розв'язання даної проблеми.

Відповідно до мети курсової роботи були визначені наступні **завдання**:

- визначити поняття бідності та нерівності;
- проаналізувати причини утворення бідності та нерівності;
- дослідити теоретичні основи реалізації політики конвергенції доходів населення в Європейському Союзі;
- проаналізувати сучасні умови розвитку бідності та нерівності в країнах ЄС;
- визначити вплив рівня бідності та нерівності на соціально-економічне життя населення;
- знайти перспективні напрямки подолання нерівності та бідності.

Об'єктом дослідження є процеси конвергенції доходів населення та проблема явища бідності в євроінтеграційному просторі.

Предметом дослідження є теоретичні засади проблематики бідності та нерівності, та їхній вплив на економіку країни.

При виконанні дослідження курсової роботи використано наступні **методи**: спостереження; статичної обробки інформації; порівняльного фінансово-економічного аналізу; системного аналізу.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ БІДНОСТІ ТА НЕРІВНОСТІ В ЄС

Незважаючи на загальне багатство Європейського союзу (ЄС), бідність в ЄС знаходиться на відносно високому рівні. Майже 1 із 7 людей, які проживають на території ЄС піддаються ризику бідності. Ці цифри є ще вищими для деяких груп, таких як діти і люди похилого віку. Однак політики та громадськість ігнорують масштаби, серйозність та головне наслідки цієї проблеми. Часто це відбувається тому, що люди асоціюють проблему бідності лише з країнами, що розвиваються. Однак реальність така, що бідність в ЄС є реальною проблемою, яка приносить страждання в життя багатьох людей. Це пряма атака на основні права людей, обмежує можливість реалізувати свій потенціал, приносить високі витрати для суспільства і перешкоджає сталому економічному зростанню. Бідність також призводить до збоїв в системах перерозподілу ресурсів. Це призводить до глибинної нерівності і, таким чином, контрасту надмірного багатства в одних руках, в той час як інші змушені жити обмежено, незважаючи на те, що вони живуть в багатому економічному просторі.

Спори про бідність в ЄС часто тісно пов'язані з соціальною ізоляцією. Термін соціальна ізоляція використовується, щоб підкреслити ті процеси, які обмежують доступ людини до ресурсів та можливостей, скорочують участь в нормальному соціальному і культурному житті, залишаючи почуття в маргіналізації, безсилості та дискримінації. Щоб зрозуміти сутність та наслідки даної проблеми, давайте розглянемо поняття бідності та нерівності детальніше [1].

Бідність можна розглядати як абсолютний або відносний фінансовий індикатор. Для визначення критерію абсолютної бідності необхідно з'ясувати мінімальний рівень доходів, необхідний для підтримки життя, наприклад оцінити мінімальні потреби в їжі та можливості її придбання за найнижчою

ціною. Проте об'єктивна бідність визначається не тільки за прийнятими критеріями доходу, але і доступу до тих чи інших матеріальних та духовних благ, що відповідає прийнятим в країні стандартам. Вартісну величину достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, потрібних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості, називають прожитковим мінімумом. Отже прожитковий мінімум є рівень споживання, достатній для виживання й підтримки нормального стану здоров'я окремої особи або сім'ї [25].

Бідність як відносний індикатор визначають, порівнюючи різноманітні групи населення. Навіть якщо індивід має такий дохід, який перевищує необхідний для підтримки життя рівень доходу, але нижчий, ніж доходи інших членів суспільства, то його можна розглядати як бідного. Зростання багатства суспільства супроводжується зростанням і рівня доходів, який визначає межу бідності – рівень доходу, нижче від якого є неможливим задоволення основних потреб.

Іншим контекстом бідності є бідність внаслідок нестачі коштів. Отже, будучи фінансовою проблемою, бідність означає низький рівень номінальних і реальних доходів та споживання, який унеможливує досягнення забезпечення життєвими благами за національними стандартами. Сукупні доходи суспільства в цілому у кожного з його членів справедливо оцінюються як показники економічного добробуту, адже отримувані доходи складають базу певного рівня життя, однак єдиного критерію бідності для всіх країн не існує. Рівні життя громадян різних країн, показники їх економічного добробуту порівнюють з використанням паритету купівельної спроможності, який виражає величину купівельної спроможності грошової одиниці однієї країни, виражену в грошових одиницях інших країн. Дана концепція сприяє визначенню у даному суспільстві співвідношення багатих і бідних прошарків.

Для розвинених країн найчастіше використовуються абсолютні критерії щоденного середньодушового доходу на рівні 10-100 дол. США за показником купівельної спроможності (ПКС). Для країн, що розвиваються, найчастіше використовуються критерії щоденного середньодушового доходу на рівні 2-10 дол. США за ПКС. Відносний або медіанний підходи у більшості країн використовуються зі знижкою та надбавкою 25% до середньодушового доходу [13].

Світова практика показує, що рівень бідності можна розраховувати та аналізувати по-різному. Найбільш популярним є рівень доходу на душу населення. С. Бхалла, Х. Сала-Мартіна й Э. Дітон вважають, що для оцінювання рівня бідності у світі та вимірювання нерівномірності розподілу доходу як на національному, так і на глобальному рівнях доцільніше використовувати рівень доходу на душу населення, а не рівень споживчих витрат, оскільки, на їхню думку, останній відображає поточний рівень споживання індивіда, а не рівень його достатку і виключає частину доходів сімей, яка витрачається на заощадження.

Найчастіше для вимірювання кількості бідних у країні, в тому числі оцінювання бідності індивіда, використовують два найпоширеніших базових показники: межа бідності (абсолютна і відносна межі бідності), яка для кожної країни чи сукупності країн є різною залежно від їхніх існуючих національних стандартів (оскільки прояви бідності в різних країнах є неоднорідними) та ВВП на душу населення (в доларах США за паритетом купівельної спроможності), оскільки, вони, по-перше, узагальнюють первинні дані, по-друге, виражаються в одиницях, які безпосередньо використовуються і є загальноживаними, а по-третє, теоретично об'єктивні. Крім встановлення межі бідності, для ґрунтовнішого аналізу цього явища у країнах використовують також рівень (кількість бідних, які перебувають нижче від цієї межі бідності, до загальної чисельності населення) та глибину бідності (наскільки індивід перебуває нижче від межі бідності). Щодо абсолютної межі бідності, то вона розраховується за допомогою вартості мінімального споживчого кошика в розрахунку на одну

особу в місяць, достатнього для підтримки активного фізичного стану, відтворення робочої сили, нормального розвитку особистості й задоволення її основних потреб. Невідповідність доходів мінімальному споживчому кошику (прожитковому мінімуму, встановленому в країні) свідчить про наявність у державі абсолютної бідності, оскільки певний рівень доходів населення не може задовольнити потреби, передбачені споживчим кошиком [4,20].

Основним показником, який оцінює доступ індивіда до основних можливостей і враховує як всі потреби бідняків, так й їхні можливості самостійно подолати зубожілість, є інтегрований показник рівня бідності – індекс людського розвитку (ІЛР), який розробили фахівці ООН. Цей індекс охоплює як доходи на душу населення, так і 32 соціальні показники (тривалість людського життя, рівень освіти) та розраховується як сума середнього значення трьох вище перелічених базових показників, поділена на три (чим значення ІЛР ближче до 1, тим краще для країни, і навпаки) [23].

На відміну від бідності, яка концентрується на положенні тих, хто на дні суспільства, нерівність показує, як ресурси розподілені по всьому суспільству. Це дає уявлення про різницю між середнім рівнем доходу, а також те, як бідні і багаті люди заробляють, і підкреслює, наскільки добре різні держави-члени перерозподіляють або розділяють дохід між членами суспільства. Дані про нерівність мають важливе значення при розгляді питання про бідність, а загальний розподіл ресурсів в країні, впливає на ступінь і глибину бідності. Це особливо важливо, коли бідність визначається за допомогою відношенню до середнього достатку. Проблема нерівності об'єктивно зумовлена цілою низкою причин об'єктивного і суб'єктивного характеру, які діють у різних напрямках, збільшуючи чи зменшуючи нерівність.

Нерівність доходів в ЄС зазвичай вимірюється трьома способами: з співвідношенням S80/S20, коефіцієнт Джині і кривою Лоренца. Детальніший аналіз нерівності за допомогою співвідношення S80/S20 та коефіцієнта Джині буде у другому розділі.

Для того щоб визначити ступінь цієї нерівності, економісти використовують криву Лоренца, яка відображає фактичний розподіл національного доходу. Цю криву економісти використовують для порівняння доходів у різноманітні проміжки часу, або між різними верствами певної країни, або між різними країнами. На горизонтальній осі кривої відкладається відсоток населення, а на вертикальній - відсоток доходу. Звичайно економісти поділяють населення на п'ять частин, до кожної з яких входять 20% населення. Групи населення розподіляють на осі від самих малозабезпечених до найбагатших. Теоретична можливість абсолютно рівного розподілу доходів представлена лінією АБ. Лінія АБ вказує на те, що будь-яка група населення одержує відповідний відсоток доходу. Абсолютно нерівномірний розподіл доходу представлений лінією ВБ. Він означає, що всі 100% родин одержують увесь національний дохід. Абсолютно рівномірний розподіл означає, що 20% родин отримують 20% усього доходу, 40% - 40%, 60% - 60% і т. д.

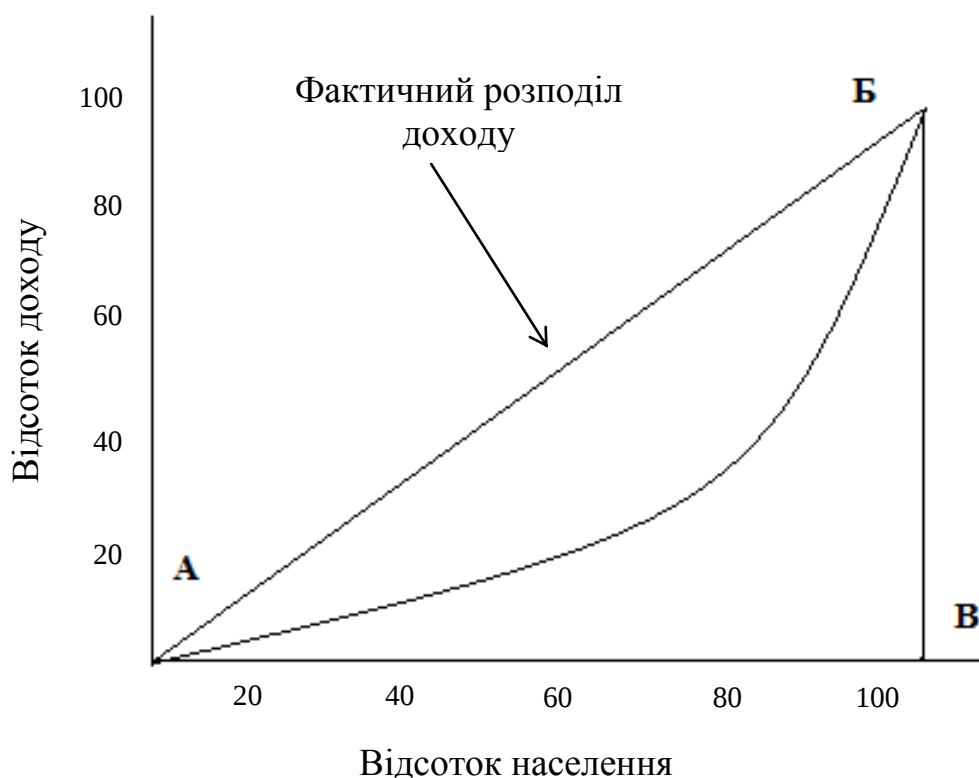

Рис.1.1. Крива Лоренца

Звичайно, в реальному житті найбільш бідна частина населення отримує 5-7% від загального розміру доходу, а найбагатша - 40-45%. Тому крива Лоренца лежить між лініями, які відображають абсолютну рівність та нерівність у розподілу доходів. Чим більш нерівномірний розподіл доходів, тим більша увігнутість кривої Лоренца і тим ближче вона буде до точки В. І навпаки, чим більш справедливий розподіл, тим крива Лоренца буде ближче до лінії АБ [22].

Важливо також зрозуміти причини утворення бідності та нерівності. Розглянемо дане питання детальніше. Деякі люди вважають, що в такому багатому регіоні, як ЄС можливо бути бідним лише за умови якихось особистих недоліків або проблем. Однак, це не так. Як вже було розглянуто, високий рівень бідності та нерівності в країнах ЄС свідчать про те, що бідність є перш за все наслідком того, як суспільство зорганізується і розподіляє різного роду ресурси.

Країни, які мають найбільш «нерівне» населення, як правило, мають і найнижчий рівень бідності. Це в першу чергу тому, що уряд воліє приділяти першочергову увагу забезпеченню достатнього рівня мінімального доходу і забезпеченню хорошого доступу до послуг, через систему соціального захисту і за допомогою гарантування мінімального рівня заробітної плати. Це, як правило, найбільш ефективно перерозподіл багатства через податкову систему.

Основні причини нерівності людей у доходах:

- різні фізичні та інтелектуальні здібності;
- різний рівень освітньої та фахової підготовки;
- різне ставлення до праці та різна підприємливість;
- різна схильність до ризику;
- різний рівень ефективності діяльності суб'єктів господарювання;
- різне становище на ринку;
- нерівний розподіл приватної власності та її успадкування;
- дискримінація (за тендерною, віковою чи етнічною ознаками);
- використання способів протизаконного збагачення тощо [26].

Причини бідності можна розглядати з позиції індивіда та з позиції суспільства в загальному. Бідність індивіда – це не лише низький рівень доходів та споживання, що унеможливорює задоволення мінімальних потреб індивіда, й відсутність його доступу до можливостей, а саме: покращити своє матеріальне становище, отримати якісне медичне обслуговування, здобути якісну освіту, певну кваліфікацію, працевлаштуватись відповідно до набутої освіти та кваліфікації, отримати відповідні побутові умови і житлово-комунальні послуги для існування, забезпечити екологічно чистий здоровий спосіб життя, одержати політичну, економічну, соціальну свободу, право на творчість, самоповагу, збагатити себе духовно й почувати себе у безпеці.

Водночас бідність країни ми визначаємо як неспроможність держави через неузгодженість дій та інтересів різних економічних суб'єктів – інститутів державної законодавчої і виконавчої влади (або ж прямого корпоративізму в їхній діяльності), а також певною мірою всього громадянського суспільства у реалізації відповідної соціально-економічної політики, яка би забезпечила всім мінімально соціально гарантований рівень та якість життя, рівний доступ до базових можливостей (медичне обслуговування, освіта, робота, побутові умови для існування та ін.), створення умов для ефективної праці й надання більшої винагороди за більш ефективну роботу, тобто поєднувала би інструменти, які би сприяли максимальному соціальному захисту населення та водночас підвищували стимул до високоефективної підприємницької діяльності суспільства.

Таблиця 1.1

Причини бідності з позиції індивіда та з позиції суспільства

З позиції індивіда:	З позиції суспільства в цілому:
• Низькооплачувана робота • Низький рівень освіти та кваліфікації • Розмір і тип сім'ї • Стать	• Неефективна соціальна політика держави • Податковий режим • Вплив глобалізації на країну • Військова і політична

• Інвалідність або погане здоров'я • Приналежність до етнічних меншин	нестабільність • Доходи країни (багатство країни)
--	---

Джерело: складено автором за даними [3,10,1]

Широке тлумачення бідності індивіда (багатоаспектність даного явища) вказує на те, що проблему бідності необхідно розв'язувати за допомогою широкого спектру механізмів (внутрішніх та зовнішніх), які б взаємодоповнювали один одного, спрямованих на подолання всіх проявів бідності [16].

Так як ми досліджуємо бідність та нерівність в Європейському союзі, варто визначити ще поняття дивергенції доходів. Становлення сучасного Європейського Союзу – результат п'ятдесяти п'ятирічної інтеграційної діяльності в Європі. Інтеграційні процеси, що посилювались в останньому десятилітті, розгортаються одночасно з економічною конвергенцією регіону.

Конвергенція - термін, який використовується в економіці для позначення зближення різних економічних систем, економічної та соціальної політики різних країн. Термін «конвергенція» отримало визнання в економічній науці в зв'язку з широким розповсюдженням в 1960-1970 рр. теорії конвергенції. Ця теорія розроблялася в різних варіантах представниками інституціоналізму (П. Сорокіним, У. Ростоу, Дж. К. Гелбрейт (США), Р. Ароном (Франція), економетрикою Я. Тінбергеном (Нідерланди) Д. Шельскі і О. Флехтхаймом (ФРН). У ній взаємодія і взаємовплив двох економічних систем капіталізму і соціалізму в ході науково-технічної революції розглядалися як головний фактор руху цих систем до якоїсь «гібридної, змішаною системою». Відповідно до гіпотези конвергенції «єдине індустріальне суспільство» не буде ні капіталістичним, ні соціалістичним. Воно з'єднає переваги обох систем і при цьому не буде мати їх недоліків.

Важливим мотивом теорії конвергенції було прагнення подолати розкол світу і запобігти загрозі термоядерного конфлікту. Один з варіантів теорії конвергенції належить академіку А. Д. Сахарову. В кінці 60-х рр. Андрій

Дмитрович Сахаров вважав зближення капіталізму і соціалізму, що супроводжується демократизацією, демілітаризацією, соціальним і науково-технічним прогресом; єдиною альтернативою загибелі людства.

Сьогодні термін «конвергенція» використовується при описі інтегруючих процесів. В основі світового інтеграційного розвитку лежать загальні тенденції і імперативи науково-технічного і соціально-економічного прогресу. Вони обумовлюють зближення економік все більшого числа країн при збереженні їх національних особливостей [19].

Поглиблення інтеграції дає економічно менш розвиненим країнам шанс отримати нові можливості для їх економічного розвитку і ефективніше трансформуватися й забезпечити економічне зростання у тривалій перспективі. Економічна інтеграція є передумовою економічної конвергенції певного регіону. Економічна конвергенція – це наближення економічних систем у часі, завдяки прискоренню темпів економічного розвитку в слабкіших країнах-учасниках цього процесу. Економічна конвергенція притаманна виключно для Європейського Союзу, оскільки процеси конвергенції виникають в помітних масштабах лише на етапі економічного союзу.

Конвергенція доходів населення – це скорочення розриву рівнів доходів населення між економічно розвиненими країнами ЄС та новими членами, які є менш розвинутими і країнами-аплікантами на основі забезпечення номінальної та реальної конвергенції. Відповідно, критерії конвергенції доходів охоплюють критерії як реальної, так і номінальної конвергенції.

Номінальна конвергенція – це процес уніфікації макроекономічних параметрів країн-членів ЄС для забезпечення валютної стабільності. Реальна конвергенція окреслює наближення економічних систем в часі завдяки мінімізації основних відмінностей в макроекономічних показниках. Дотримання критеріїв реальної і номінальної конвергенції забезпечить безперервність процесу європейської інтеграції і політики зростання, а також конвергенції доходів населення.

Різниця в доходах і поточний стан економіки детермінують різні підходи до економічного розвитку країни, але після повної інтеграції в Європейський Союз країни переорієнтовуються на загальноєвропейську модель економічного і соціального розвитку. Європейський Союз зацікавлений у стабільному та рівномірному розвитку всіх регіонів, що не передбачає поляризації доходів населення.

Економічна конвергенція і гармонійно-рівномірний розвиток регіонів ЄС можливі за умов зростання та конвергенції доходів населення завдяки реалізації політики конвергенції доходів. Політика конвергенції доходів населення – це діяльність національних (державних і громадських) та наддержавних (панєвропейських) інституцій у межах інтеграційного об'єднання, спрямована на поліпшення та зближення (підтягування) соціально-економічних показників країн-членів ЄС, що характеризують рівень життя (доходів) їх громадян. Мета даної політики полягає в забезпеченні утримування курсу зростання доходів населення соціально-економічно розвинених країн і поступової конвергенції з ними доходів населення менш економічно розвинених країн завдяки вищим темпам зростання.

Політика конвергенції доходів населення впроваджується як на загальноєвропейському рівні, так і на рівні окремих груп та країн, з використанням різних механізмів та інструментів. Впровадження механізмів реалізації політики конвергенції доходів населення в ЄС потребує використання інституційної бази, до складу якої входять загальноєвропейські, державні і регіональні інституції. До основних механізмів політики конвергенції доходів населення в ЄС віднесено грошово-кредитний, 69 фіскальний, соціальний, зовнішньо-торгівельний і регіональний механізм. Реалізація політики конвергенції доходів населення передбачає використання індивідуальних (трансформованих) для кожної групи країн інструментів, що забезпечать зростання і конвергенцію доходів населення в ЄС. Чинники впровадження і трансформації політики конвергенції доходів в ЄС поділено на глобальні і внутрішньо-інтеграційні. Необхідність впровадження і

трансформації політики конвергенції доходів населення обумовлено динамічним процесом економічного розвитку країн старих членів ЄС і одночасним приєднання менш економічно розвинених країн нових учасників, а також з метою запобігання посилення розриву між ними [14].

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РІВНЯ БІДНОСТІ ТА НЕРІВНОСТІ, ВИЗНАЧЕННЯ ЇХ ВПЛИВУ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЖИТТЯ В ДЕЯКИХ КРАЇНАХ ЄС

Як було зазначено в першому розділі, існує декілька шляхів для вимірювання рівня бідності та нерівності. Це пояснюється різними підходами до розуміння самих термінів, і для детальнішого аналізу, ми проаналізуємо дані показники з різних спектрів, а саме: визначимо рівень бідності та нерівності; визначимо вплив рівня нерівності на бідність та вплив бідності на якість життя населення в деяких країнах Європейського союзу.

Розпочнемо дослідження із загального показника бідності, який визначається європейською статистикою і звучить як «risk of poverty». Небезпека бідності через низькі доходи в ЄС визначається в кожній державі окремо. При цьому бідним вважається той, чиї доходи становлять менше 60% від середніх по країні [15].

За даними Eurostat розглянемо детальніше рівень бідності у таких країнах Європи як Данія, Німеччина, Греція, Румунія, Болгарія та Чехія (табл.2.1). Для аналізу вибрано країни різні за рівнем розвитку, для кращого розуміння загальному стану рівня бідності в Європейському союзі. Групи ризику-зубожіння-або-соціально-забороненою фігури, в середньому по ЄС-28, розрахований як середньозважене національних результатів, що маскує значні відмінності між державами-членами ЄС.

Найбільш високий показник в країнах Євросоюзу - в Болгарії (41,3%), Румунії (37,4%), Греції (35,7%). Найнижча квота - в Чехії (14%) За даний період часу, тобто п'ять років, Болгарія мала найвищий рівень бідності в порівнянні з іншими країнами-членами ЄС.

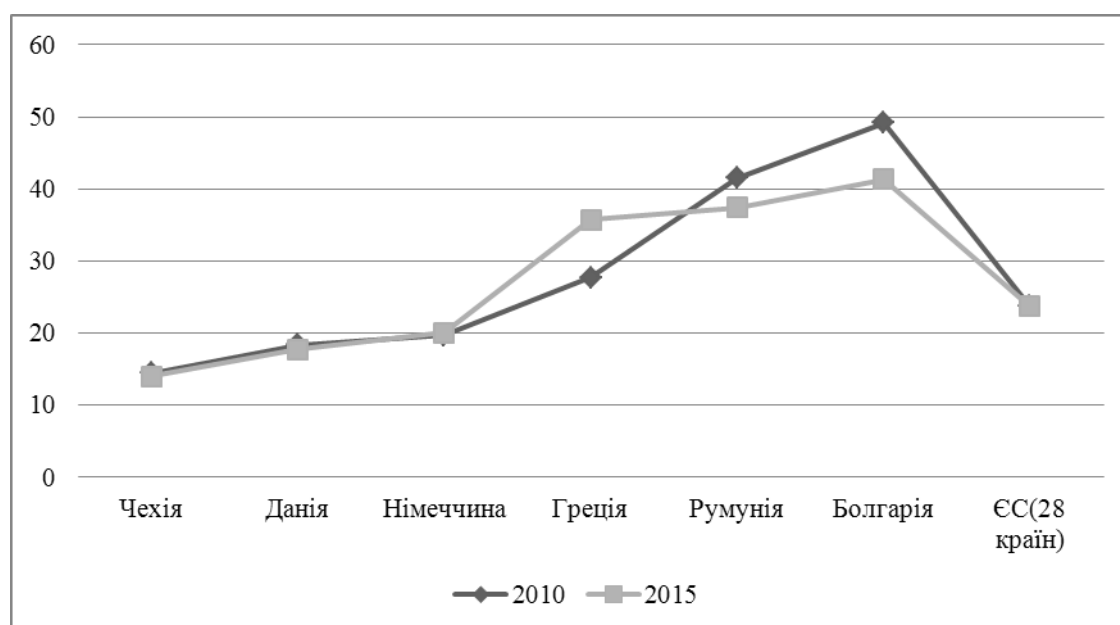
Таблиця 2.1

Рівень бідності за 2010-2015рр., % до загальної кількості населення

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Відхилення
Чехія	14,4	15,3	15,4	14,6	14,8	14,0	-0,4
Данія	18,3	17,6	17,5	18,3	17,9	17,7	-0,6
Німеччина	19,7	19,9	19,6	20,3	20,6	20,0	0,3
Греція	27,7	31,0	34,6	35,7	36,0	35,7	8
Румунія	41,5	40,9	43,2	41,9	40,3	37,4	-4,1
Болгарія	49,2	49,1	49,3	48,0	40,1	41,3	-7,9
ЄС(28 країн)	23,7	24,3	24,7	24,6	24,4	23,7	0

Джерело: складено автором за даними [10]

У 2015 році 118,7 млн осіб, або 23,7% населення в ЄС-28 були схильні до ризику бідності в порівнянні з 24,4% в 2014 р.. Для кращого розуміння на скільки змінився рівень бідності за останні 5 років, розраховано абсолютне відхилення, зміну видно на наступному графіку.

Рис.2.1. Рівень бідності у деяких країнах Європи.

Джерело: складено автором за даними [10]

Як видно з рисунку Чехія має найнижчий рівень бідності, країна здобула незалежність у 1993 році, і з того часу проводять різні соціально-економічні реформи для покращення добробуту населення. Необхідність підвищення

конкурентоспроможності та інновацій сприяв розвитку малого та середнього бізнесу, уряд за допомогою різних способів підтримував це, наприклад була спрощена процедура реєстрації, кредити малим фірмам видавалися на вигідних умовах, відбувалося субсидіювання різних галузей і тому подібне. Таким чином із збільшення кількості малих та середніх підприємств утворився потенціал створення робочих місць, що позитивно впливає на рівень безробіття.

Найбільш проблемними країнами є Греція, Румунія та Болгарія, де бідність загрожує 35-41% громадянам. Головною причиною цього є різна розвиненість країн-членів ЄС, тобто економічна конвергенція, а саме в даному випадку конвергенція доходів, що було описано в першому розділі.

Ще однією причиною бідності з точки зору індивіда, є стать. Розглянемо детальніше як в різних країнах ЄС впливає стать на рівень бідності.

Таблиця 2.2

Рівень бідності чоловіків у деяких країнах Європи за 2010-2015рр.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ЄС (28 країн)	22,6	23,1	23,7	23,7	23,6	23,0
Болгарія	47,3	47,7	47,6	46,5	38,8	39,5
Чехія	12,7	13,7	13,7	13,1	13,3	12,3
Данія	17,7	17,2	17,4	18,1	17,6	17,5
Німеччина	18,6	18,5	18,1	18,8	19,5	18,8
Греція	26,0	29,6	33,9	34,6	35,3	34,8
Румунія	40,5	39,9	42,5	41,3	40,0	36,5

Джерело: складено автором за даними [7]

Рівень бідності жінок у деяких країнах Європи за 2010-2015рр.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ЄС (28 країн)	24,8	25,3	25,7	25,5	25,2	24,4
Болгарія	50,9	50,5	50,9	49,4	41,3	43,0
Чехія	16,0	16,9	16,9	16,1	16,3	15,6
Данія	19,0	18,0	17,5	18,6	18,2	18,0
Німеччина	20,9	21,3	21,1	21,9	21,8	21,1
Греція	29,3	32,3	35,2	36,8	36,7	36,6
Румунія	42,4	41,9	43,8	42,5	40,7	38,2

Джерело: складено автором за даними [7]

Із наведених таблиць можна зробити висновки, що жінки страждають від бідності приблизно на 2 % більше ніж чоловіки. Даний факт стосується усіх країн, неважливо чи це країни високо розвинуті чи країни, що розвиваються.

Незважаючи на те, що сьогодні в світі жінки та чоловіки мають однакові права у сфері праці, для більшості працездатних жінок адаптація до ринкових змін в економіці проходить надто важко. Об'єктивно жінки є менш конкурентоспроможною категорією на ринку праці. Це виявляється у зайнятості за наймом, підприємницькій діяльності, професійному та кар'єрному зростанні. Поєднання жінками суспільних функцій, пов'язаних з їхньою професійною діяльністю, та сімейних обов'язків змушує їх іноді відмовлятися від професійного зростання взагалі. У результаті програє як суспільство, так і сама жінка. Як наслідок рівень бідності серед жінок є вищим ніж серед чоловіків.

Для порівняння відмінності бідності розглянемо рис.2.2. Видно, що за останні п'ять років жінки більше страждали від бідності ніж чоловіки. Але за 2015 рік в порівнянні з 2010 бідність серед чоловіків збільшилася, а серед жінок зменшилася.

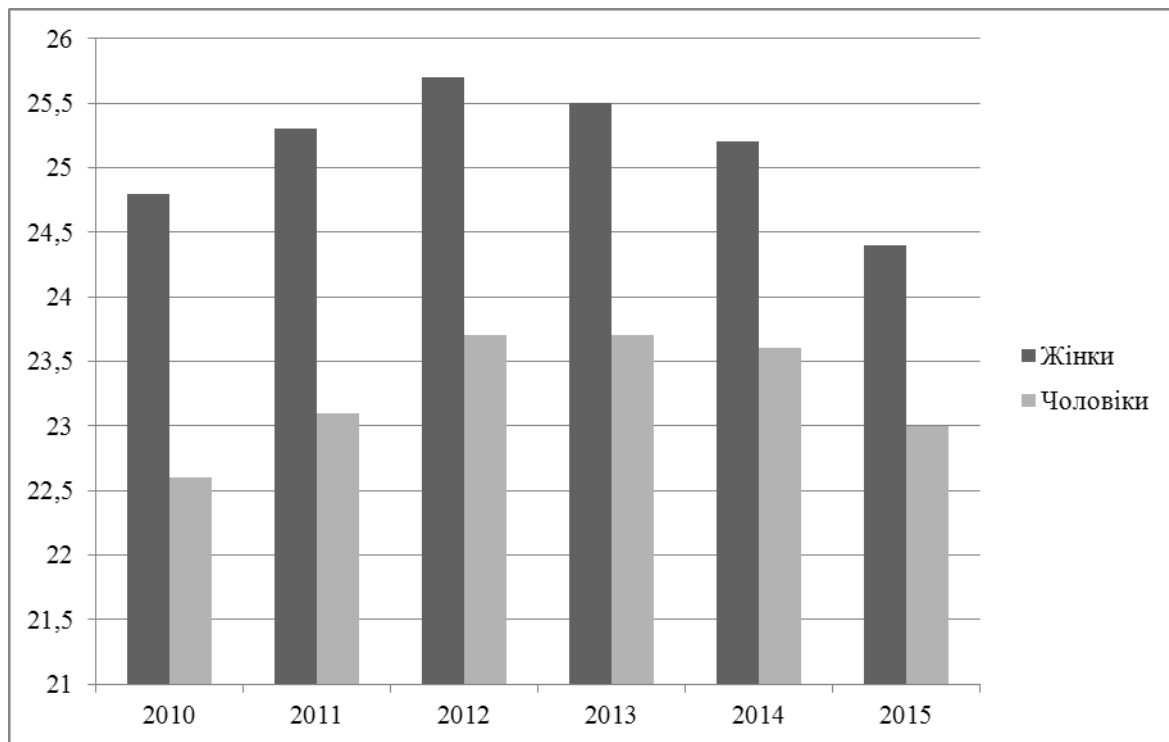

Рис.2.2. Бідність серед чоловіків та жінок у ЄС за 2010-2015рр.

Джерело: складено автором за даними [10]

Як ми зазначали в першому розділі, аналіз нерівності має велике значення при дослідженні бідності, адже розподіл ресурсів впливає на рівень бідності. Це особливо проявляється, коли прив'язується бідність до середнього доходу населення. Зазвичай в країнах з високим рівнем нерівності існує високий рівень бідності та з більш низькими рівнями нерівності, ймовірно, мають більш низький рівень бідності. Це показує, що проблема бідності фундаментально пов'язана з питанням про те, як розподіляються ресурси і перерозподіляються в країні. Нерівність доходів в ЄС зазвичай вимірюється двома способами: з співвідношенням S80/S20 і коефіцієнт Джині.

Показник S80/S20 являє собою відношення загального доходу, отриманого 20% населення країни з високим рівнем доходу на що отримано 20% населення країни з низьким рівнем доходу. Чим вище співвідношення, тим більше нерівність.

**Рівень нерівності за допомогою показника S80/S20 у деяких країнах
ЄС за 2010-2015рр.**

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ЄС (28 країн)	4.9	5.0	5.0	5.0	5.2	5.2
Болгарія	5.9	6.5	6.1	6.6	6.8	7.1
Чехія	3.5	3.5	3.5	3.4	3.5	3.5
Данія	4.4	4.0	3.9	4.0	4.1	4.1
Німеччина	4.5	4.5	4.3	4.6	5.1	4.8
Греція	5.6	6.0	6.6	6.6	6.5	6.5
Румунія	6.1	6.2	6.6	6.8	7.2	8.3

Джерело: складено автором за даними [6]

Проаналізуємо детальніше нерівність у деяких країнах ЄС за допомогою показника S80/S20. Видно, що за останні п'ять років, нерівність збільшується. В Болгарії нерівність збільшилася від 5,9 до 7,1, що говорить про неуспішну соціальну політику країни. В Чехії та Данії нерівність не змінювалася за ці роки, і показник невисокий 3,5 та 4,1. Німеччина також позиціонує себе як стабільна країна, відповідно показник нерівності також не змінювався. В Румунії нерівність збільшилася від 6,1 до 8,3, подібна ситуація до Греції.

Коефіцієнт Джині являє собою спосіб виміру нерівності розподілу доходів у країні. Він враховує повний розподіл доходів, тоді як коефіцієнт S80/S20 визначає тільки зверху і знизу. Це технічна формула, яка визначає співвідношення кумулятивних акцій населення, розташоване в відповідно до рівня доходу, до сукупних частці від загальної суми, одержані ними. Якби було повна рівність (тобто, якщо кожна людина отримувала однаковий дохід), цей коефіцієнт буде 0%. Якщо весь національний дохід був би в руках тільки однієї

людини, то коефіцієнт буде 100%. Чим вищий коефіцієнт, тим більша нерівність у розподілі доходів в країні.

Таблиця 2.5

**Рівень нерівності за допомогою показника Джині у деяких країнах
ЄС за 2010-2015рр.**

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ЄС (28 країн)	30.5	30.8	30.5	30.5	30.9	31.0
Болгарія	33.2	35.0	33.6	35.4	35.4	37.0
Чехія	24.9	25.2	24.9	24.6	25.1	25.0
Данія	26.9	26.6	26.5	26.8	27.7	27.4
Німеччина	29.3	29.0	28.3	29.7	30.7	30.1
Греція	32.9	33.5	34.3	34.4	34.5	34.2
Румунія	33.5	33.5	34.0	34.6	35.0	37.4

Джерело: складено автором за даними [4]

Рівень нерівності за показником Джині приблизно такий самий як за показником S80/S20. У Болгарії, Греції та Румунії нерівність збільшилася за останні п'ять років. У Чехії показник майже не змінювався. У Данії та Німеччині ситуація схожа, з 24,9 до 25 і 29,3 до 27,4 відповідно.

Країни, які мають найбільш «нерівне» населення, як правило, мають і найнижчий рівень бідності. Це в першу чергу тому, що уряд воліє приділяти першочергову увагу забезпеченню достатнього рівня мінімального доходу і забезпеченню хорошого доступу до послуг, через систему соціального захисту і за допомогою гарантування мінімального рівня заробітної плати. Це, як правило, найбільш ефективно перерозподіл багатства через податкову систему.

Для того щоб проаналізувати вплив рівня бідності на соціально-економічне життя, використаємо такі показники як індекс людського розвитку та індекс «щастя».

Індекс людського розвитку (ІЛР) – інтегральний показник, що розраховується щорічно для міждержавного порівняння і вимірювання рівня життя, грамотності, освіченості і довголіття, як основних характеристик людського потенціалу досліджуваної території. ІЛР був створений, щоб підкреслити, що людина і її можливості повинні бути головним критерієм для оцінки розвитку країни, а не економічне зростання в цілому.

Індекс людського розвитку є сумарним показником середнього досягнення в ключових аспектах розвитку людини: очікувана тривалість життя, освіченість і рівень життя, який оцінений через ВНД на душу населення за паритетом купівельної спроможності. Оцінка за трьома показниками ІЛР об'єднуються в зведений індекс з використанням середнього геометричного.

Таблиця 2.6

Індекс людського розвитку у деяких країнах ЄС за 2010-2015рр.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Болгарія	0.750	0.755	0.761	0.768	0.770	0.775
Чехія	0.847	0.851	0.856	0.858	0.859	0.861
Данія	0.902	0.904	0.906	0.906	0.906	0.910
Німеччина	0.892	0.898	0.903	0.906	0.907	0.912
Греція	0.850	0.855	0.853	0.857	0.859	0.860
Румунія	0.755	0.766	0.780	0.795	0.797	0.798

Джерело: складено автором за даними [5]

Найвищий показник за 2015 рік має Німеччина, і займає 4 місце із 188 країн. Данія із показником 0,910 займає 5 місце, до 2013 року Данія мала значно вищі показники ніж Німеччина, а потім індекс людського розвитку був приблизно на одному рівні. Чехія займає 28 місце, а Греція – 29 за 2015 рік. Варто зазначити, що існує велика різниця у рівні бідності 14 і 35,7 відповідно, та у рівні нерівності (індекс Джині) 25 і 34,2 відповідно, а індекс людського розвитку знаходиться на одному рівні. Румунія займає 50 місце і Болгарія 56.

Порівнюючи рівень бідності та індекс людського розвитку, можна зробити висновки, що не існує тісного взаємозв'язку між ними.

Всесвітній індекс щастя — це комбінований показник, що відображає здатність країн, окремих районів, регіонів, міст та інших територіальних утворень забезпечити їхнім жителям щасливе життя. Автори проекту вважають, що дані дослідження зможуть допомогти державним керівникам, політичним і громадським діячам краще реагувати на потреби і сподівання своїх громадян з метою підвищення добробуту і сталого розвитку.

При складанні рейтингу враховуються такі показники добробуту, як рівень ВВП на душу населення, очікувана тривалість життя, наявність громадянських свобод, почуття безпеки і впевненості в завтрашньому дні, стабільність сімей, гарантії зайнятості, рівень корупції, а також такі категорії як рівень довіри в суспільстві, великодушність і щедрість. Крім зазначених непрямих показників, основну частину дослідження становлять результати опитувань громадської думки жителів різних країн про те, наскільки щасливими вони себе почувають. Виходячи із зазначених параметрів, люди в кожній країні оцінювали своє відчуття щастя за спеціальною шкалою.

Таблиця 2.7

Всесвітній індекс щастя за 2010-2015рр.

	2010-2012	2012-2014	2013-2015
Болгарія	3.981	4.218	4.217
Чехія	6.290	6,303	6.596
Данія	7.693	7,527	7.526
Німеччина	6.672	6.750	6.994
Греція	5.435	4.857	5.033
Румунія	5.033	5,124	5.528

Джерело: складено автором за даними [11]

Данія займає перше місце серед 157 країн у 2010-2012 рр. та 2013-2015рр., а у 2012-2014рр. – третє місце. Чехія займає 27 місце із індексом 6,596,

а по рівню безробіття займає перше місце. Німеччина – 16 місце з індексом 6,994. Болгарія, яка має високий рівень бідності займає 129 місце.

Порівнюючи показники бідності та індекс щастя, можна зробити висновки, що якщо високий рівень бідності, то індекс щастя низький і навпаки. Данія має низький рівень бідності, і займає перше місце серед країн ЄС за показником Всесвітнього індексу щастя. Це пов'язано з тим, що бідність серед населення якраз впливає на стабільність сімей, впевненість у завтрашньому дні. Звичайно, місця в рейтингу не будуть співпадати, адже при індексі щастя береться до уваги велика кількість критеріїв, але при порівнянні стає видно, що рівень бідності є одним із найбільш впливових чинників.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМИ БІДНОСТІ ТА НЕРІВНОСТІ, ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ДЛЯ УКРАЇНИ

Виходячи з багатогранності бідності індивіда в контексті виявлення низки численних соціально-економічних причин, які призводять до виникнення та поширення бідності в світі, можна стверджувати, що практично в будь-якій країні (в тому числі навіть у багатій та демократичній) завжди є певна частина людей, які з об'єктивних чи суб'єктивних причин незадоволені своїм рівнем життя та живуть значно гірше, ніж інша частина суспільства.

З метою скорочення бідності на національному та на глобальному рівнях здійснюється стратегічне програмування розв'язання цієї проблеми (відповідно урядами окремих країн та міжнародними організаціями/наднаціональними органами інтеграційних об'єднань), метою якого є забезпечення системного та комплексного підходу до формування довгострокової стратегії (визначення чітких пріоритетних напрямків та механізмів подолання бідності). Іншими словами, у системі національних та глобальних програм чільне місце має посідати, з одного боку, – національна стратегія подолання бідності, яка має розроблятися кожною країною зокрема з огляду на особливості її національного соціально-економічного розвитку, місцеві потреби й пріоритети, індивідуальні характеристики, а стратегічні пріоритети розвитку країни мають узгоджуватися з глобальними цілями подолання бідності, а з іншого боку – глобальна стратегія, яка має бути вироблена та погоджена в результаті проведення міжнародних конференцій й світових самітів з метою допомоги найбільш вразливим верствам суспільства окремих країн та найбіднішим країнам світу.

Стратегія подолання бідності – це довгострокова узагальнена сукупність взаємозалежних рішень та дій, спрямованих на розробку цілісної (органічної) системи цілей, напрямків, завдань, комплексу механізмів (внутрішніх і

зовнішніх) і відповідних інструментів (заходів) для їхнього досягнення, які підпорядковуються внутрішнім закономірностям, ресурсному потенціалу й обмеженням суспільної системи, в якій ця стратегія знаходить свою реалізацію, для того, щоб досягти поставленої мети – покращення якості життя населення.

Основними пріоритетними завданнями, які конкретизують поставлені цілі є:

- збалансування доходів та витрат; гарантування мінімального прожиткового мінімуму; недопущення зниження рівня заробітної плати нижче від прожиткового мінімуму, введення її диференційованого підходу залежно від складності роботи, професійних навичок, стажу роботи тощо;
- створення нових робочих місць і сприятливих умов для праці, які відповідають вимогам техніки безпеки та гігієни, а також підвищення кваліфікації кадрів;
- підвищення рівня охоплення освітою, тобто забезпечення доступу до системи освіти; підвищення якості освіти тощо;
- зниження дитячої й материнської смертності; продовження тривалості життя; зменшення рівня захворюваності;
- зменшення небезпечних викидів в атмосферу; покращення якості питної води;
- збільшення прошарку населення із середніми доходами як потенційної опори соціально-економічної стабільності у країні; забезпечення доступу до послуг охорони здоров'я, освіти (на пільгових умовах чи взагалі безплатно мають надаватися ліки, шкільні підручники тощо);
- запровадження страхових принципів соціального захисту населення [18].

Рівень бідності та нерівності в ЄС було розглянути в другому розділі. Даний аналіз дав можливість зрозуміти, що існує необхідність у більшості країн ЄС зміни концептуального підходу щодо реалізації політики у сфері зайнятості, який полягає у переході від політики стимулювання попиту до політики

стимулювання пропозиції робочої сили. Реалізація цієї політики на ринку праці Євросоюзу в умовах сповільнення темпів приросту населення, зміни демографічної структури суспільства у сторону постаріння, жорсткого контролю імміграційних потоків стала однією із вагомих причин для прийняття і реалізації Стратегії «Європа 2020» (Europe 2020).

Одним із основних напрямів реалізації цієї стратегії є всеохоплюючий або інклюзивний розвиток (inclusiv growth) (рис. 1.1.). Кінцевою метою реалізації вказаного напрямку є підвищення рівня зайнятості у всіх сферах економіки, забезпеченні економічної, соціальної та територіальної згуртованості, і, як наслідок, розширення прав і можливостей людей на основі високого рівня зайнятості, інвестицій у професійні навички, боротьба з бідністю і модернізація ринку праці, професійної підготовки та соціального захисту з тим, щоб допомогти людям передбачати і керувати змінами у сфері зайнятості, а також побудувати згуртоване суспільство [12]. Однією з умов досягнення вказаної мети є всеохоплююче залучення усіх працездатних вікових контингентів економічно активного населення у сферу зайнятості.

Згідно вказаної стратегії, одним із пріоритетних завдань є сталий розвиток конкурентоспроможної «нової європейської економіки знань» і зайнятості економічно активного населення в умовах глобалізації та постаріння населення. Іншими словами, упродовж поточного десятиліття створення якісно нових робочих місць і реалізація принципу гнучкості та захисту на ринку праці стане адекватною відповіддю європейської спільноти на соціально-економічні проблеми, високий рівень безробіття та негативні демографічні зміни у суспільстві.

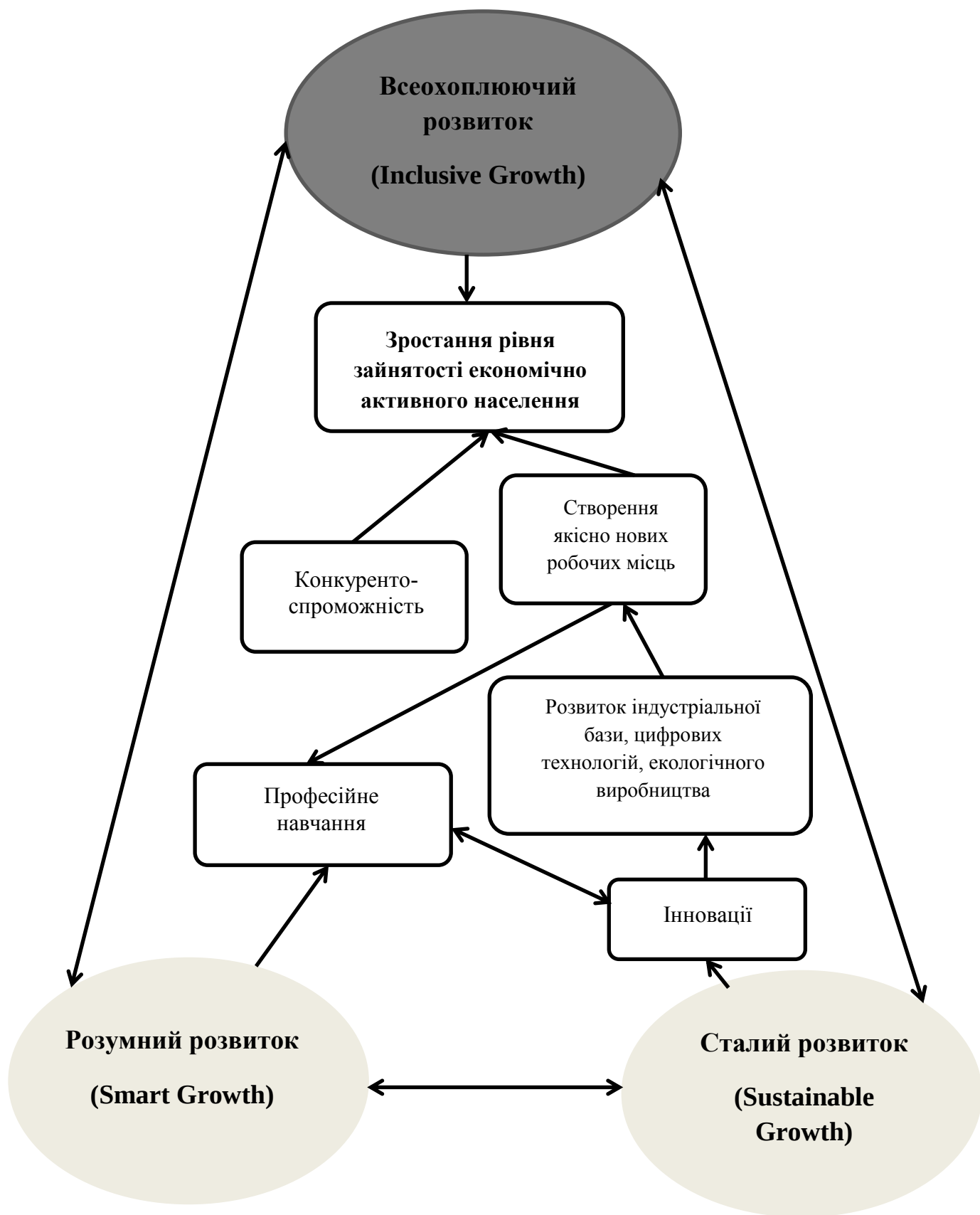

Рис.3.1. Модель організаційно-економічного механізму оптимізації зайнятості населення середнього віку в контексті реалізації стратегії

Досягнення задекларованого у стратегії 75 % рівня зайнятості економічно активного населення до 2020 року потребує впровадження дієвого економічного механізму оптимізації зайнятості та реалізації принципу включення у сферу зайнятості працездатних контингентів економічно активного населення середнього і старшого віку.

Розроблено наступні цілі, які повинні бути досягнуті до 2020 року.

- 75% населення у віці 20-64 років повинно бути зайнятим.
- 3% від ВВП ЄС повинні інвестувати в R & D.
- Частка людей з середньою освітою повинно бути менше 10% і, щонайменше, 40% молодше покоління повинно мати вищу ступінь.
- 20 мільйонів менше людей повинні бути схильні до ризику бідності [2].

Слід зауважити, що практична реалізація механізму оптимізації зайнятості економічно активного населення має свою регіональну та національну специфіку у межах ЄС. Це зумовлено низкою причин, основними з яких є політичне середовище, історичні передумови, рівень соціально-економічного розвитку, специфіка реалізації основоположних принципів соціальної політики та моделі соціального захисту, упровадження інновацій, сприятливого інвестиційного клімату та бізнес- середовища тощо [21].

Ще одним яскравим прикладом стратегії є подолання бідності в Україні, яку уряд затвердив у 2016 році. Рівень бідності в країні залишається стабільно високим. За даними дев'яти місяців 2015 року, за межею відносної бідності за витратами перебувало 23,8 відсотка населення.

Одним з основних факторів загострення проблем бідності стало погіршення стану ринку праці, особливо в регіонах з великим скупченням вимушено переміщених осіб. Рівень безробіття за дев'ять місяців 2015 р., визначений за методологією Міжнародної організації праці, становив 9 відсотків. Серед безробітних кожен п'ятий перебуває у стані незайнятості

більш як 12 місяців. Найвищий рівень безробіття є традиційно характерним для наймолодших вікових груп: 15-24 роки - 21,8 відсотка, 25-29 років - 10,8 відсотка.

Діючі механізми державного впливу на ситуацію на ринку праці не відповідають сучасним вимогам і потребують кардинального перегляду. Слід запровадити нові підходи до вдосконалення системи оплати праці, оскільки залишається високим рівень бідності серед працюючих осіб. За дев'ять місяців 2015 р. він становив 18,8 відсотка. Низька заробітна плата не дає змоги батькам повноцінно утримувати дітей (у сім'ях з дітьми, в яких обоє батьків працюють, рівень бідності становить 17,9 відсотка). Крім того, існують гендерні диспропорції в оплаті праці (заробітна плата чоловіків перевищує заробітну плату жінок на 33,5 відсотка).

Низькою в бюджетах сімей залишається частка доходів від підприємницької та індивідуальної діяльності. Значним також є масштаб тіньових доходів, які, за різними оцінками експертів, на сьогодні становлять від 40 до 60 відсотків.

Високим залишається рівень бідності серед осіб пенсійного віку (21,7 відсотка) внаслідок низького рівня пенсійного забезпечення. При цьому значна частина пенсіонерів перебуває поза межами суспільної інтеграції, тому актуальними є питання підвищення рівня залученості їх до усіх сфер суспільного життя, створення умов для задоволення особливих потреб літніх людей, пристосування до їх потреб побутових умов, робочих місць, транспорту, місць дозвілля тощо.

Крім того, збройний конфлікт на сході України негативно вплинув на рівень добробуту населення, соціальні та економічні умови розвитку Луганської та Донецької областей і соціальну структуру країни, що призвело до виникнення нових вразливих груп населення. Близько 5,2 млн. осіб проживали в регіонах, постраждалих від конфлікту на сході, з яких до 4 млн. безпосередньо постраждали від конфлікту, близько 15 тис. - поранені, понад 1,7 млн. осіб - зареєстровані як внутрішньо переміщені.

Метою Стратегії є поетапне зниження в Україні масштабу бідності, соціального відчуження та запровадження нових механізмів її запобігання. Стратегію передбачається реалізувати до 2020 року. Відповідно до мети розроблено завдання та етапи здійснення, які прописані в розпорядженні Кабінету Міністра України № 161. Реалізація Стратегії передбачає досягнення поставлених показників, які визначені в таблиці 3.2 [24].

Таблиця 3.1

Очікувані результати реалізації Стратегії

Показники	Роки	
	2018	2020
Рівень бідності за абсолютним критерієм для порівняння з міжнародними показниками (за методологією Світового банку), відсотків	0,8	0,5
Рівень бідності за відносним критерієм (60 відсотків медіанного рівня середньодушових еквівалентних доходів з використанням шкали еквівалентності Європейського Союзу: 1,0; 0,5; 0,3), відсотків	6,6	6,5
Рівень бідності за абсолютним критерієм (витрати, нижчі від фактичного прожиткового мінімуму), відсотків	23	15
у тому числі серед працюючих осіб, відсотків	17	11
Рівень безробіття населення у віці 15-70 років за методологією Міжнародної організації праці, відсотків економічно активного населення відповідного віку	9,2	9
Частка коштів (без урахування житлової субсидії), що доходять до 30 відсотків найбіднішого населення у результаті виконання програм державної соціальної допомоги, відсотків	43	47

Частка бідного населення (витрати, нижчі від фактичного прожиткового мінімуму), охопленого програмами соціальної підтримки (соціальні пільги, житлові субсидії, допомога на дітей та інші види соціальної допомоги), відсотків	61	65
--	----	----

Різні економісти виділяють різні можливі кроки для зменшення бідності та нерівності в країні. Розглянемо детальніше різні шляхи подолання цієї проблеми.

1. Якщо приватний ринок не в змозі забезпечити достатню кількість робочих місць для забезпечення повної зайнятості, уряд повинен стати роботодавцем останньої інстанції.

2. Створення робочих місць за рахунок інвестицій в інфраструктуру, розвитку відновлюваних джерел енергії.

3. Покращення якості роботи і зміцнення сімей шляхом підвищення мінімальної заробітної плати; забезпечення справедливості в оплаті праці; зміцнення колективних переговорів.

4. Прийняття основних трудових стандартів, таких як більш справедливі правила оплати понаднормових годин, оплати відпустку через хворобу і відпустки за сімейними обставинами.

5. Зробити податковий кодекс кращий для працюючих сімей з низьким рівнем заробітної плати.

6. Інвестиції в людський капітал шляхом розширення доступу до високоякісної освіти; створення можливості для отримання хорошої роботи, за допомогою національної програми субсидованих робочих місць.

7. Організувати процес так, щоб працівники-інваліди мали рівні можливості при прийомі на роботу і при оплаті праці, це дозволить зменшити нерівність.

8. Захист і зміцнення інвестицій в основні стандарти життя, такі як харчування, здоров'я і страхування доходів.

9. Забезпечення стабільності для працівників і членів їх сімей за рахунок доступу до оплачуваної відпустки і передбачуваним графіками роботи.

10. Виявлення і руйнування різного роду бар'єрів, які люди стикаються із-за раси, етнічного походження, мови та імміграційного статусу.

ВИСНОВКИ

Упродовж останніх десятиліть на функціонування ринку праці економічно розвинених країн ЄС впливали такі істотні чинники, як глобалізація, розвиток наукомістких та інформаційних галузей економіки, зростання впливу соціальної згуртованості на вирішення соціально-економічних проблем у сфері зайнятості й ін. Попри позитивні аспекти впливу на економічний розвиток, спостерігається і поширення їх негативних наслідків, зокрема: зростання рівня безробіття унаслідок структурних перетворень і модернізації галузей економіки, не завжди обґрунтовані високі вимоги роботодавців до якості робочої сили, зростання рівня безробіття серед окремих вікових контингентів економічно активного населення працездатного віку, зростання рівня інтенсивності трудової міграції тощо.

Економічна криза загострила такі соціальне навантаження, як бідність і нерівність, які вже були основними проблемами. У першому розділі ми проаналізували різні підходи до визначення поняття бідності та нерівності, критерії оцінювання, причини появи з точки зору індивіда і суспільства в цілому та визначили поняття конвергенції доходу.

Завдяки багатогранності бідності, Європейський союз використовує багатомірний показник - «ризик бідності або соціальної ізоляції». У 2015 році, 118,7 млн осіб, або 23,7% знаходилися під загрозою бідності і соціальної ізоляції в Європейському Союзі. Серед груп в більшій небезпеці, найбільш постраждалих були жінки, діти, молодь, люди, що живуть в сім'ї з одним батьком, ті, з більш низьким рівнем освіти, а також мігранти.

У другому розділі було досліджено рівень бідності та нерівності за різними показниками і таких країнах Європи як Данія, Німеччина, Чехія, Румунія, Болгарія та Греція. Було вибрано ці країни, щоб проаналізувати який рівень бідності та нерівності у країнах різних за рівнем економічного та соціального розвитку.

У 2010 році, з прийняттям Стратегії Європа-2020, Європейський союз встановив кількісні цілі щодо скорочення бідності і соціальної ізоляції: підйом більше 20 мільйонів чоловік з бідності до 2020 року в порівнянні з 2010 роком. Проте, досягнення цієї мети в після кризовий період виявляється надзвичайно важким.

Аналіз причин і факторів бідності дозволяє зробити висновок про те, що стратегія сприяння скороченню бідності буде ефективна тільки в тому випадку, якщо її основу складуть наступні три напрямки:

- Створення умов, що дозволяють працюючому населенню заробляти достатньо для того, щоб родина не перебувала в стані бідності.
- Створення ефективної системи підтримки соціально вразливих груп населення (особи похилого віку, інваліди, сім'ї в екстремальній ситуації, біженці і тому подібні)
- Протистояння дискримінації бідних при доступі до безкоштовних або дотується соціальних послуг.

Грунтовне вивчення специфіки проблеми бідності у країні допоможе уряду розробити й впровадити ефективну стратегію боротьби з цим соціально-економічним явищем з відповідними механізмами та інструментами скорочення кількості бідного населення. Стратегія подолання бідності розглядається нами як цілісна система взаємопов'язаних пріоритетних цілей, стратегічних завдань та внутрішніх механізмів у сфері скорочення бідності, а також критеріїв оцінювання ефективності дій влади щодо реалізації задекларованих цілей подолання бідності в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Causes of poverty and inequality [Електронний ресурс] // EAPN – Режим доступу до ресурсу: <http://www.eapn.eu/>.
2. Communication from the commission Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://eur-lex.europa.eu/>.
3. Five causes of inequality [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://makewealthhistory.org>.
4. Gini coefficient of equivalised disposable income [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://ec.europa.eu>.
5. Human Development Data [Електронний ресурс] // 2016 – Режим доступу до ресурсу: <http://hdr.undp.org/>.
6. Inequality of income distribution [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://ec.europa.eu>.
7. People at risk of poverty or social exclusion by age and sex [Електронний ресурс] // Eurostat. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu>.
8. Poverty and Inequality in the European Union [Електронний ресурс] // The poverty site – Режим доступу до ресурсу: <http://www.poverty.org.uk>.
9. Poverty in the European Union [Електронний ресурс] // European Parliament – Режим доступу до ресурсу: <http://www.europarl.europa.eu>.
10. What are the Causes of Poverty? [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://borgenproject.org/>.
11. World Happiness Report [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://worldhappiness.report/>
12. Europe 2020. A strategy for smart sustainable and inclusive growth [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

13. Дем'янчук І.А. Бідність як стійка уразливість людського розвитку / Дем'янчук І.А. // Економічний простір. – 2015. – №95. – С. 85–90.
14. Зварич Р. Трансформація політики конвергенції доходів населення в процесі розширення Європейського союзу: дис. на здобуття наук. ступеня екон. наук: 08.00.02 / Роман Зварич. – 2009. – 243 с.
15. Кожному четвертому жителю ЄС загрожує бідність [Електронний ресурс] // Еспресо. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://espresso.tv>.
16. Комар Н. Міжнародна економічна допомога в процесі реалізації стратегії подолання бідності в Україні [Електронний ресурс] / Наталія Комар. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <http://library.tneu.edu.ua>.
17. Комар Наталія. Теоретичні підходи до вивчення проблеми бідності: глобальний та країнний виміри / Комар Наталія. // Галицький вісник. – 2011. – №2. – С. 23–33.
18. Комар, Наталія Володимирівна Міжнародна економічна допомога в процесі реалізації стратегії подолання бідності в Україні [Текст]: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.02 - світове господарство і міжнародні економічні відносини / Наталія Володимирівна Комар. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 255 с.
19. Конвергенция [Електронний ресурс] // Экономический словарь – Режим доступу до ресурсу: <http://abc.informbureau.com>.
20. Мельник В. Критерії оцінки бідності: світова та вітчизняна практика / В. Мельник, Н. Комар. // Наука молода. – 2005. – №3.
21. Нартюк О. В. Стратегія «Європа 2020» як складова механізму оптимізації зайнятості населення в країнах ЄС [Електронний ресурс] / Нартюк О. В. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://ir.kneu.edu.ua>.
22. Нерівність доходів та їх причини [Електронний ресурс] // Основи економічної теорії – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.com>.
23. Пападаскалопулос А. Теоретичні аспекти й емпіричне оцінювання проблеми зростання бідності та нерівності у розподілі доходів / А.

Пападаскалопулос, Дж. М. Коррес, Дж. Поліхронопулос // Журнал європейської економіки. – 2003. – Т. 2, № 1. – С. 87–111.

24. Про схвалення Стратегії подолання бідності [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>.

25. Рынок труда и социальная политика в Центральной и Восточной Европе. Переходной период и дальнейшее развитие / Под ред. Н.Барри.- М.:Ицк»ДИС», 1997.-473 с.

26. Сірко А.В. Проблема нерівності доходів та її показники [Електронний ресурс] / Сірко А.В. // Економічна теорія. Політекономія – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.com>.